

Rezime Izvještaja guvernera - maj 2011

Ažurirano: 18.07.2011. godine

U Izvještaju guvernera za maj 2011. godine konstatovano je da su tekuće aktivnosti CBCG realizovane u skladu sa njenom politikom i smjernicama za ostvarivanje politike. Takođe, konstatovano je da se privredni ambijent u Crnoj Gori polako oporavlja nakon djelovanja ekonomske krize, u prilog čemu ide zabilježen rast velikog broja indikatora kojima se mjeri privredna djelatnost. Uprkos pozitivnim tendencijama u realnom i izvoznom sektoru, u finansijskom sektoru su još uvijek prisutni pojedini rizici, tako da je rano govoriti o potpunom oporavku od uticaja krize.

Cijene su u maju u odnosu na prethodni mjesec zabilježile pad od 0,1%. Godišnja stopa inflacije, mjerena indeksom potrošačkih cijena, iznosila je 3,6%, a u odnosu na decembar 2010. godine 3,1%. U maju mjesecu uslijedila je blaga stabilizacija potrošačkih cijena u odnosu na inicijalno povećanje iz prvog kvartala ove godine nastalog pod dejstvom eksternih faktora (rast cijena hrane i cijena energenata).

Industrijska proizvodnja je u prvih pet mjeseci 2011. godine zabilježila pad od 9,1% u odnosu na isti period prethodne godine, čemu je doprinio pad proizvodnje u sektoru proizvodnje električne energije, gasa i vode. Ovakav pad, reflektuje izuzetno visoku bazu iz prethodne godine koja je ostavrena u proizvodnji električne energije, gasa i vode i u toj godini bila na rekordnom nivou uslijed pogodnih vremenskih prilika. Rast proizvodnje je zabilježen u sektoru vađenja ruda i kamena i sektoru prerađivačke industrije.

Broj dolazaka turista u prvih pet mjeseci 2011. godine povećao se za 4,2%, dok se broj noćenja povećao za 0,5% u odnosu na isti period prethodne godine. Pojedine kategorije saobraćaja su ostvarile rast u prvih pet mjeseci 2011. godine u odnosu na isti period prethodne godine. Prevoz robe je povećan u željezničkom i vazdušnom saobraćaju, dok je u drumskom saobraćaju zabilježen pad. Kod prevoza putnika došlo je do povećanja u vazdušnom saobraćaju, dok je u željezničkom i drumskom saobraćaju smanjen prevoz putnika. Prema preliminarnim podacima Monstata, građevinarstvo je zabilježilo rast od 24,6% u prvom kvartalu 2011. godine u odnosu na isti period prethodne godine, mjereno efektivnim časovima rada. Promet robe u trgovini na malo (u tekućim cijenama) u maju 2011. u odnosu na isti mjesec prethodne godine veći je za 15,7%, a u odnosu na april 2011. manji za 14%. Šumarstvo je za prvih pet mjeseci 2011. godine ostvarilo rast proizvodnje za 45% u odnosu na isti period prethodne godine.

Broj zaposlenih u maju 2011. godine je povećan za 2% u odnosu na prethodni mjesec, a u odnosu na maj 2010. godine za 2,6%. Broj nezaposlenih lica je smanjen za 4% u maju 2011. u odnosu na prethodni mjesec, a 4,5% u odnosu na isti mjesec prethodne godine.

Na kraju maja 2011. godine od 55.602 pravnih i fizičkih lica koji obavljaju djelatnost, njih 14.754 ili 26,5% je bilo u blokadi. U poređenju sa prethodnim

mjesecom došlo je do povećanja broja blokiranih pravnih i fizičkih lica za 0,8%, a u odnosu na decembar 2010. godine za 4,5%. Ukupan iznos duga po osnovu koga je izvršeno blokiranje računa iznosi 302 miliona eura, što predstavlja rast u odnosu na april 2011. godine od 2,5%, odnosno 19,1% u odnosu na decembar 2010. godine. Koncentracija duga je bila relativno velika jer je 10 najvećih dužnika, koji čine 0,07% od ukupno evidentiranih dužnika, učestvovalo sa čak 20,1% u ukupnom dugu, po osnovu koga je izvršeno blokiranje računa. Takođe, 50 najvećih dužnika, koji čine 0,35% od ukupno evidentiranih dužnika, učestvovalo je sa 40,4% u ukupnom dugu, po osnovu koga je izvršeno blokiranje računa.

Kreditni rizik i dalje je prisutan u bankarskom sistemu usljed još uvijek nedovoljnog oporavka crnogorske privrede. Sa aspekta likvidnosti, stanje u bankarskom sistemu je na zadovoljavajućem nivou. Kapital banaka je u maju 2011. godine u odnosu na prethodni mjesec povećan za 0,01%, dok je u odnosu na decembar 2010. godine smanjen za 1,6%. Likvidna aktiva je u maju iznosila 566,6 miliona eura i bila je viša za 0,1% u odnosu na prethodni mjesec, a u odnosu na decembar 2010. godine za 0,7%. Bilansna suma banaka je u maju povećana za 0,3% u odnosu na april 2011. godine, dok je u odnosu na decembar 2010. godine smanjena za 0,8%. Depoziti su u maju smanjeni za 0,2% u odnosu na prethodni mjesec, dok su u odnosu na decembar prethodne godine povećani za 0,2%. Krediti banaka su ostvarili rast u odnosu na prethodni mjesec za 0,3%, dok su u odnosu na decembar 2010. godine ostvarili pad od 4,6%. Došlo je do rasta kredita koji kasne za 20,4% u odnosu na april 2011. godine, dok je u odnosu na kraj prethodne godine zabilježen rast od 33,3%. Nekvalitetni krediti su u maju povećani u odnosu na prethodni mjesec za 3,3%, a u odnosu na kraj prethodne godine za 17,2%.

Prosječna ponderisana efektivna aktivna kamatna stopa u maju 2011. godine iznosila je 9,66%, što predstavlja pad od 0,02 procentnog poena u odnosu na prethodni mjesec i rast od 0,03 procentna poena u odnosu na decembar 2010. godine. Prosječna ponderisana pasivna kamatna stopa je iznosila 3,07% u maju 2011. godine i ostvarila rast od 0,03 procentna poena u odnosu na prethodni mjesec, dok je u odnosu na decembar 2010. godine niža za 0,2 procentna poena. Ovakvo kretanje kamatnih stopa je rezultat metodologije koja pokriva sve kredite i depozite, a ne novoizdate kredite i novoprimljene depozite.

Na kraju maja 2011. godine obavezna rezerva banaka iznosila je 162,1 milion eura, što je za 2,4 miliona ili 1,43% niže u odnosu na prethodni mjesec i za 1,47% u odnosu na kraj 2010. godine. Od ukupnog iznosa izdvojene obavezne rezerve, na računu obavezne rezerve u zemlji izdvojeno je 68,9%, u državnim zapisima 23,9%, a na računu Centralne banke u inostranstvu 7,2%. Deset banaka je iskoristilo mogućnost izdvajanja dijela obavezne rezerve u obliku državnih zapisa.

Na kraju maja 2011. godine, prema preliminarnim podacima, bruto premija osiguranja iznosila je 5,3 miliona eura. U njenoj strukturi i dalje dominiraju premije neživotnog osiguranja (85,2%), dok se ostatak odnosi na fakturisane premije životnog osiguranja (14,8%).

U maju je zabilježen značajan pad prometa na tržištu kapitala na mjesečnom nivou. Zabilježen je pad MONEX20 indeksa, dok je MONEXPIF zabilježio rast u odnosu na prethodni mjesec što ukazuje da tržište kapitala pokazuje oscilacije u

tendencijama koje ne upućuju na čvrst zaključak da je dejstvo recesivnih faktora okončano.

Prema procjeni Ministarstva finansija, fiskalni deficit Crne Gore iznosio je 8,7 miliona eura u maju 2011. godine, dok je u istom periodu prethodne godine ostvaren suficit u iznosu od 2,7 miliona eura. Deficit budžeta za prvih pet mjeseci je iznosio 52,7 miliona eura, odnosno 1,7% procijenjenog BDP-a. Izvorni prihodi budžeta Crne Gore iznosili su 90,3 miliona eura ili 2,8% BDP-a, što je u odnosu na plan za tekući mjesec niže za 5,8%. U odnosu na ostvarenje izvornih prihoda u maju prethodne godine, ostvaren je rast od 0,6%. Izdaci budžeta iznosili su 99 miliona eura ili 3,1% BDP-a, što je za 13,8% više u odnosu na isti period prethodne godine. U maju kapitalni budžet iznosio je 1,9 miliona eura.

Javni dug Crne Gore, na kraju maja 2011. godine, iznosio je 1.455,2 miliona eura ili 45,6% BDP-a. Od toga, na unutrašnji dug se odnosilo 366,6 miliona eura ili 11,5% BDP-a, a na spoljni dug 1.088,6 miliona eura ili 34,1% BDP-a. U odnosu na kraj prethodnog mjeseca stanje duga je uvećano za 12,9 miliona eura, za koliko je uvećan spoljni dug, dok je domaći dug ostao na istom nivou. Spoljni dug je uvećan usljed povlačenja sredstava u visini od 10 miliona eura za projekat CEB-a „1000+ stanova”, povlačenja po ostalim projektima u iznosu od 1,6 miliona eura, odnosno otplate glavnice u visini od 1,7 miliona eura, kao i kursnih razlika. Ukupan iznos garancija Crne Gore na kraju maja 2011. godine iznosio je 341,1 milion eura ili 23,4% javnog duga, od čega su ino garancije iznosile 316,7 miliona eura, dok su garancije izdate za kredite kod domaćih banaka iznosile 24,4 miliona eura. U odnosu na kraj prethodnog mjeseca, iznos izdatih ino garancija smanjen je za 21,8 miliona eura. Otplaćena je garancija Credit Suisse u iznosu od 26,3 miliona eura sredinom maja, a povučena su sredstva kineske Exim banke za projekat izgradnje brodova.

Prema preliminarnim podacima, u prvom kvartalu 2011. godine deficit tekućeg računa bio je manji za 22,5% u odnosu na isti period 2010. godine i iznosio je 188,5 miliona eura, što je rezultat smanjenja spoljnotrgovinskog deficita i ostvarenog suficita na ostalim podračunima tekućeg računa. U periodu januar – maj 2011. godine neto priliv stranih direktnih investicija, prema preliminarnim podacima, iznosio je 170 miliona eura i za 21,2% je manji nego u istom periodu 2010. godine. Ukupan priliv stranih direktnih investicija iznosio je 196,8 miliona eura, dok je istovremeno ostvaren odliv u iznosu od 26,8 miliona eura. Od ukupnog priliva stranih direktnih investicija vlasnička ulaganja su iznosila 134,8 miliona eura, dok je priliv u formi interkompanijskog duga iznosio 50,8 miliona eura. U strukturi vlasničkih ulaganja, investicije u preduzeća i banke čine 39,6% ukupnog priliva, a ulaganja u nekretnine 28,9%. Priliv novčanih sredstava po osnovu povlačenja sredstava rezidenata investiranih u inostranstvu iznosio je 11,2 miliona eura.

U Izvještaju su sublimirane realizovane ključne aktivnosti svih organizacionih jedinica u sastavu Centralne banke, a koje su bile u funkciji sprovođenja Politike Centralne banke u maju 2011. godine.

U cilju podsticanja i očuvanja zdravog bankarskog sistema, kontinuirano je nadgledano i analizirano stanje u bankarskom sistemu Crne Gore.

Upravljanje međunarodnim rezervama vršeno je na principima likvidnosti i sigurnosti, a uspješno su izvršene i aktivnosti u vezi sa ulogom Centralne banke kao fiskalnog agenta.

Banke su redovno izdvajale zakonom propisani nivo obavezne rezerve i nije bilo korišćenja ovih sredstava u maju. Raspoloživost RTGS i DNS sistema u maju iznosila je 99,59%. Za 19 radnih dana sa 9.705 minuta produkcije bilo je 40 minuta zastoja u radu sistema. Uredno i blagovremeno su snabdijevane banke i drugi klijenti CBCG novčanicama i kovanim novcem u odgovarajućoj apoenskoj strukturi u eurima.

U okviru pitanja vezanih za ispunjenje obaveza na putu pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji, Centralna banka je:

- učestvovala, po prvi put ove godine, na sastanku koji su organizovali ministri finansija i ekonomije EU sa zemljama kandidatima, koji je održan u Briselu na temu pripreme Predpristupnog ekonomskog programa (PEP);
- učestvovala u radu Pododbora za ekonomska i finansijska pitanja i statistiku kojeg su činili predstavnici EU i crnogorskih institucija;
- učestvovala u radu Stiring komiteta u vezi programa pružanja tehničke pomoći od strane Evropske centralne banke (komponenta III).

U okviru saradnje Centralne banke sa međunarodnim institucijama, radilo se na aktivnostima u vezi sa učlanjenjem Centralne banke u Banku za međunarodna poravnanja. Preduzete su aktivnosti za implementaciju izmjena Statuta Međunarodnog Monetarnog Fonda u domaće zakonodavstvo i na prihvatanju novog amandmana na Statut.

U skladu sa zakonskom obavezom, Vladi Crne Gore su, radi informisanja, dostavljeni Izvještaj o finansijskoj stabilnosti i Izvještaj o stabilnosti cijena. Pored toga, pripremljen je Godišnji izvještaj glavnog ekonomiste za 2010. godinu. Izrađen je Godišnji plan statističkih istraživanja za 2012. godinu, za Savjet statističkog sistema Crne Gore.

Dodijeljena je godišnja nagrada Centralne banke za 2011. godinu za najbolji diplomski, magistarski i doktorski rad iz oblasti bankarstva, monetarne politike i teorije. Promovisana je knjiga „Aktuelna pitanja crnogorske ekonomije” u izdanju CBCG.